

Received/ Makale Geliş 08.06.2023
Published / Yayınlanma 17.08.2023
Volume/ Cilt (Issue/ Sayı) 7 (33)
ss / pp 714-730

10.5281/zenodo.8255967
Araştırma Makalesi
ISSN: 2687-5640
editor@pejoss.com

Doç. Dr. Alper GÜRER

<https://orcid.org/0000-0002-6745-7895>

Kırıkkale Üniversitesi, Keskin Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, Kırıkkale / TÜRKİYE

Doç. Dr. İbrahim BOZACI

<https://orcid.org/0000-0002-9584-6126>

Kırıkkale Üniversitesi, Keskin Meslek Yüksekokulu, Pazarlama ve Reklamcılık Bölümü, Kırıkkale / TÜRKİYE

Enflasyon Ortamında Finansal İyi Oluşun, İşgören ve Alışveriş Refahına Etkisinde Fiziksel Sağlık Aracı Rolünün İncelenmesi

Investigation of the Mediating Role of Physical Health in the Effect of Financial Well-Being on Employee and Shopping Well-Being in Inflation Environment

ÖZET

Küresel ve ulusal ekonomik dalgalanmalara bağlı enflasyonist pazar şartlarıyla, özellikle gelişmekte olan ve gelişmemiş ülkelerde sıklıkla karşılaşılmaktadır. Satın alma gücünün azalmasıyla açıklanan yüksek enflasyon durumu, insanların finansal durumlarından memnuniyetsizliğinin kaynaklarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Finansal iyi oluşla ilgili gerçekleştirilen araştırmalar, bu değişkenin işgören ve tüketicileri farkı açılardan etkileyebileceğini göstermektedir. Ayrıca, finansal iyi oluşun fiziksel sağlıkla da ilişkili olabileceğine ilişkin de az sayıda araştırmayla karşılaşılmaktadır. Dolayısıyla, finansal iyi oluş, fiziksel sağlık, işgören refahı ve alışveriş refahı arasında ilişkilerin olabileceği bu araştırmada ileri sürülmekte ve sinanmaktadır. Ancak, enflasyon ortamında finansal iyi oluşun; örgütsel, sağlık ve tüketimle ilgili olası etkilerinin işletme yazınında yeterince dikkat çekmediği görülmektedir. Bu araştırmada, enflasyon ortamında finansal iyi oluşun, işgören refahına ve alışveriş refahına olası etkileri ve bu etkilerde fiziksel sağlık aracılık rolünün aydınlatılması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, betimsel anket yöntemiyle birincil veriler toplanmış ve yapısal eşitlik modeliyle analiz edilmiştir. Araştırmada, öncelikle finansal iyi oluşun işgören refahını ve fiziksel sağlığı pozitif yönde etkilediği tespit edilmiştir. Ayrıca, fiziksel sağlığın, finansal iyi oluşun işgören refahına etkisinde kısmi aracı rol üstlendiği anlaşılmıştır. Bunların yanında, fiziksel sağlığın, işgören refahını ve alışveriş refahını etkilediği, ancak finansal iyi oluşun, alışveriş refahını etkilemediği saptanmıştır. Araştırma kapsamında son olarak araştırma bulguları tartışılmış, araştırmacı ve yöneticilere yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Finansal iyi oluş, fiziksel sağlık, işgören refahı, alışveriş refahı.

ABSTRACT

Inflationary market conditions due to global and national economic fluctuations are frequently encountered especially in developing and underdeveloped countries. The high inflation situation, which is explained by the decrease in purchasing power, emerges as one of the sources of people's dissatisfaction with their financial situation. Studies on financial well-being show that this variable can affect employees and consumers in different ways. In addition, few studies have found that financial well-being may be related to physical health. Therefore, it is proposed and tested in this research that there may be relationships between financial well-being, physical health, employee well-being and shopping well-being. However, it is seen that the organizational, health, and consumption-related effects of financial well-being in an inflationary environment do not attract enough attention in the business literature. This research, it is aimed to illuminate the possible effects of financial well-being on employee well-being and shopping well-being in an inflation environment and the mediating role of physical health in these effects. For this purpose, primary data were collected with the descriptive survey method and analyzed with the structural equation model. In the research, it was determined that financial well-being affects employee well-being and physical health positively. In addition, it has been understood that physical health plays a partial mediator role in the effect of financial well-being on employee well-being. Furthermore, it has been determined that physical health affects employee well-being and shopping well-being, but financial well-being does not affect shopping well-being. Finally, the research findings were discussed within the scope of the research, and suggestions were developed for researchers and managers.

Keywords: Financial well-being, physical health, employee well-being, shopping well-being.

1. GİRİŞ

Bireyin görece iyi oluşu veya yaşam memnuniyetiyle (Netemeyer vd., 2018) ve fiziksel, zihinsel ve sosyal sağlığıyla (Nykiforuk vd., 2023) ilişkili olabileceği görülen finansal iyi oluşun, gelir değişkeninde olduğu gibi işgörenler ve tüketicileri etkilemesi mümkün olsa da, konunun bu bakış açısıyla yeterince araştırılmadığı görülmektedir. Yaşanan ekonomik krizler, finansal iyi oluş ve etkilerinin özellikle gelişmiş ülkelerde araştırılmasına sebebiyet vermiştir. Diğer taraftan, gelişmekte olan veya gelişmemiş ülkelerde sıklıkla karşılaşılan yüksek enflasyon, finansal iyi oluştaki

kötüleşmenin önemli nedenlerinden biridir. Zira enflasyonun, her ne kadar ev ve otomobil gibi varlıkların algılanan değerinin artmasına neden olduğu görülse de, genel olarak satın alma gücünün azalması anlamına geldiği, gelir ve birikim gibi finansal kaynakların değer kaybetmesine neden olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla yüksek enflasyon oranlarının yaşandığı Türkiye’de, ekonomik dalgalanmalardan kaynaklı finansal iyi oluşun tüketici ve işgörenlere olası etkilerinin incelenmesinin, sosyal ve ticari yararlarının olacağı düşünülmektedir.

Türkiye’de son yıllarda tüketici fiyatları bakımından enflasyon oranlarının yüksekliği dikkat çekmektedir. Resmî verilere göre; 2021 yılının aralık ayında % 36,08 olarak gerçekleşen yıllık enflasyon devam eden aylarda yüksek bir seyir izlemiş, 2022 yılının ekim ayında 85,51, kasım ayında 84,39 düzeyinde gerçekleşmiş, sonrasında düşüş eğiliminde olduğu görülse de ve 2023 yılının haziran ayı itibarıyla % 38,21 olarak devam etmiştir. (TCMB: 2023a). Özel olarak konut sektörü bakımından nisan 2023 yılı itibarıyla, bir önceki aya göre % 4,7 oranında artan konut fiyatları, bir önceki yılın aynı ayına göre nominal olarak % 121,3 artmıştır. Daha önceki yıllara göre ise çok daha yüksek fiyat artışlarının olduğu görülmektedir (TCMB: 2023b). Neticede hemen her sektörde karşılaşılan fiyat artışlarının, işgören, sağlık ve alışverişler bakımından olası başlıca etkilerini açıklığa kavuşturmak bu çalışmanın öncelikli amacıdır. Böylece tüketici davranışı ve işgören hayatının yeterince dikkat çekmemiş bir alanına ışık tutmak hedeflenmektedir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu başlık altında, araştırman değişkenleri olan; finansal iyi oluş, fiziksel sağlık, alışveriş refahı ve işgören refahı kavramları açıklanacak, bu değişkenlerin ilişkili olduğu başlıca değişkenler irdelenecektir.

2.1. Finansal İyi Oluş

Finansal iyi oluş; bireyin finansal durumuna ilişkin algısı (Fan & Henager, 2022), memnuniyeti (Mokhtar & Rahim, 2016), giderlerini kontrol edebildiği, beklenmedik finansal olaylara karşı koyabildiği, finansal amaçlarına ulaşabildiği ve istediği seçimleri yapmak için finansal özgürlüğe sahip olduğuna ilişkin algısı (Collins & Urban, 2020; CFPB, 2019), finansal güvenlik, huzur, özgürlük ve memnuniyet algısı (Vieira vd., 2023), gündelik paranın yönetilmesiyle ilgili stresli olmama ve finansal gelecekle ilgili güvende olma hissi (Netemeyer vd., 2018) veya bireyin mevcut (masraflarıyla ilgili baskı hissetmeme, örgüt hissetme vb.) ve gelecekteki arzuladığı yaşam standartları ve finansal özgürlüğünü sağlayabilme algısı (Brüggen vd., 2017) gibi farklı şekillerde tanımlanabilmektedir.

Finansal durum veya iyi oluş; geleneksel olarak gelir, varlık, borç ve tüketim düzeyi gibi belirli somut kriterlere dayalı olarak ölçülebilmektedir (Sorgente & Lanz, 2019). Ancak bu yaklaşım, insanların finansal kaynaklarıyla ilgili ne kadar gerilim hissettiğini göstermemektedir. Zira birçok birey, geliri düşük ama finansal olarak güvende/bağımsız olabilmekte veya geliri yüksek ama finansal olarak zorluk/çöküş yaşayabilmektedir (Collins & Urban, 2020). Buna bağlı olarak, psikolojik iyi oluş teorisi bakış açısıyla, finansal durumla ilgili algılamalar ve etkilerinin araştırılması, kamu kuruluşları ve bilim adamlarının ilgisini çekmektedir (Botha & De New, 2021; Botha vd., 2020).

Finansal iyi oluş; gelir, aile ve sosyal destek gibi kaynaklar (Brown & Gray, 2016), finansal okuryazarlık (Prakash vd., 2022), finansal bilgi, finansal davranışlar (tasarruf vb.), finansal yetenek gibi değişkenlerle açıklanan finansal kabiliyet (Parvathy & Kumar, 2022; Xiao & Porto, 2022), finansal risk toleransı, finansal sosyalleşme (Kumar vd., 2023), ekonomik güvencesizlik (Ali & Talha, 2022), parayla ilgili tutum ve davranışlar (Sabri vd., 2020), zorlayıcı satın alma davranışları (Powell vd., 2023), sahtekarlık mağduru olma (Brenner vd., 2020) gibi değişkenlerden etkilenmektedir. Bunların yanında finansal iyi oluş; evlenme, boşanma, kiraya taşınma, ev/araba satın alma, işe girme, işten çıkma, iş değiştirme, çocuğun doğması, çocuk için özel eğitim hizmeti satın alma, önemli bir hastalık geçirmeye bağlı olarak maliyeti yüksek bir tedavi hizmeti alma veya karşılaşılan büyük bir afet sonrası varlıkların önemli oranda tahrip/yok olması gibi durumsal faktörlerden etkilenebilmektedir. Ayrıca, yaşanan yüksek enflasyon ortamı ve buna bağlı gelir veya birikimlerin satın alma gücündeki azalma, sabit gelirliler başta olmak üzere genelde insanların finansal iyi oluşunun azalmasının kaynağı olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.2. Fiziksel Sağlık

Fiziksel sağlığın değerlendirilmesi klinik bağlamda daha çok ağrı veya acının (bel, boyun, diz, omuz ağrısı gibi kas iskelet sistemiyle ilgili ağrılar vb.) tespitiyle yapılmakta ve bunlar tedavi hizmetleri

almanın önde gelen belirtisel nedenlerinden biri olarak gösterilmektedir. Fiziksel sağlık dünya çapında milyonlarca insanın ruh hali, yaşam kalitesi ve işlevselliğini olumsuz etkilemekte (Terkawi vd., 2017) ve büyük sosyal maliyetlere neden olmaktadır. Dolayısıyla ağrının değerlendirilmesi ve hafifletilmesi önemli bir konudur (Bourzgui vd., 2020).

Fiziksel sağlığın ölçümü, ağrının soyut, göreceli ve çok boyutlu bir deneyim olmasından dolayı zordur. Ağrı; beyin/baş, kas iskelet sistemi veya kanser gibi farklı hastalıklardan kaynaklanabilmektedir (Ferreira vd., 2013). Ağrının ölçümünde McGill Ağrı Ölçeği, nöropatik olan ve olmayan ağrıyı, devamlılığını, aralıklı olup olmama durumunu belirlemekte, duygusal tanımlayıcıların ölçümünde daha çok klinik çalışmalarda kullanılmaktadır (Dworkin vd., 2009). Ancak bunun ötesinde yürümekte güçlük çekme, merdivenleri çıkmakta zorlanma, baş veya bel ağrısı gibi fiziksel bir acı yaşama ve fiziksel sağlığını kötü olarak değerlendirme gibi durumlarla yaygınlıkla karşılaşmakta, bu durumlar için bir tedavi alınmamakta veya buna gerek görülmemektedir. Ancak fiziksel acıların maliyetlerinin özellikle ağrı kesici harcamaları dolayısıyla kanser, kalp krizi ve diyabet gibi hastalıkların toplam maliyetlerini dahi aştığı ifade edilmektedir (Chou vd., 2016). Dolayısıyla yöneticilerin, işgörenlerin fiziksel ağrıların farkında olması, bunlarla ilgili iletişim kurması ve bunları ele alması gerektiği ifade edilmektedir (Larsen vd., 2018).

Daha az düzeyde acısı olanlar hariç, birçok ülkede insanların beşte biri, kronik bir acı yaşamaktadır (Chan, 2021). Bununla birlikte yaşanan depresyon veya şiddete maruz kalma gibi olumsuz deneyimler, baş ağrısı (Granot vd., 2018), depresyon (Galea vd., 2002) gibi kalıcı veya geçici fiziksel yönü olan acılar da yaygındır. Bu noktada, sosyal acının sonuçları araştırılan bir konu olsa da (bunu azaltmak için daha dürtüsel olma, bağımlılık gelişimi, aşırı ve daha sağlıksız yeme vb.), fiziksel acı konusu daha çok biyolojik bakış açısıyla incelenmiş, bunun davranışsal ve bilişsel sonuçları üzerine az sayıda araştırma yapılmıştır (Darbor vd., 2016). Kısaca karşılaşılan hastalıklar, kazalar, afetler, kötü yaşam tarzı gibi birçok faktör, fiziksel sağlık sorunlarını, yaşamımızın önemli bir parçası haline getirmektedir. Bu noktada, ekonomik faktörlerden biri olarak finansal iyi oluşun da fiziksel sağlık sorunlarını etkileyebileceği fikri bu çalışmada tartışılmaktadır.

2.3. İşgören Refahı

Optimal psikolojik işlevselliği ifade eden iyi oluş (Deci & Ryan, 2008), örgütlerde işgörenler bakımından giderek önem verilen bir konu haline gelmekte (Slemp & Vella-Brodrick, 2014), mutlu işgörenlerin başarılı işletmelerin vazgeçilmezi olduğu fikri kabul görmektedir (Nimmi vd., 2023). Çalışan veya işgören refahı; işgörenlerin rahatlık, mutluluk veya iyi oluşu gibi kavramlarla açıklanmaktadır. Yaşamının önemli bir bölümü işyerinde geçiren bireylerin, işyerindeki refahının etkilerini genel yaşantısında da hissetmesi söz konusudur (Yüksel & Yıllık, 2022).

İşgören refahının genelde; işgörenlerin çalışma veya işyerinden memnuniyetine ilişkin algılamalarının yanında, yaşam memnuniyeti ve psikolojik iyi oluş değişkenlerini de kapsayacak şekilde ölçülebildiği görülmektedir (Yin & Wu, 2023). Örneğin işgören refahı ölçeği geliştirme çabasında bulunan Pradhan & Hati (2019) değişkenin boyutlarının; psikolojik iyi oluş, sosyal iyi oluş, işyeri iyi oluşu ve göreceli iyi oluş bileşenlerinden oluştuğu sonucuna varmıştır. Zheng vd. (2015) ise; işgören refahının yaşam memnuniyeti, işyeri memnuniyeti ve psikolojik iyi oluş bileşenlerinden oluştuğunu ileri sürmüştür.

Bunların yanında, işgören refahı konusunda genel iyi oluş değişkenlerinden önce, özellikle çalışma hayatında iyi oluşun değerlendirilebildiği görülmektedir. Buna göre; işgörenin işyerindeki iyi oluşunun göstergeleri olarak; iş ilginliği, duygusal tükenme (Subramony vd., 2022), iş aile çatışması, başa çıkma davranışı, azalan stres (Reynolds & Bennett, 2023) gibi değişkenlerden yararlanılabilmektedir. Ayrıca, işgören refahının tespitinde, işgörenlerin işyerindeki olumlu hislerine dayalı ölçümler de yapılmaktadır (Aboobaker, 2022).

İşgörenlerin iyi oluş ve sağlıklarının daha iyi hale getirilmesinde, yöneticilerin yapabileceklerinin dikkat çekmeye başlaması söz konusudur (Pihl-Thingvad vd., 2020). Konuyla ilgili araştırmalar, işgörenlerin iyi oluşunun; örgütsel dışlanma (Wang vd., 2022), yönetici desteği, psikolojik sermaye (Yin & Wu, 2023), örgütsel maneviyat, salgın korkusu (Aboobaker, 2022), salgın gibi durumlar karşısında uzaktan çalışma gereği (Petcu vd., 2023), iş yeri güvenliği uygulamaları (Subramony vd., 2022), psikolojik ve örgütsel iyilik (wellness) iklimi (Reynolds & Bennett, 2023) gibi pek çok faktörden etkilenebildiğini göstermektedir. Diğer taraftan, işgörenlerin finansal iyi oluşlarına yönelik algılarının, işgören veya işyeri iyi oluşuna etkilerinin görece az ilgi çektiği görülmektedir.

2.4. Alışveriş Refahı

Alışveriş, insanların önemli kaynak ve çaba harcamasına neden olan, bütünüyle kaçınmadığı ve hayatında önemli yer tutan bir davranış türüdür. Alışveriş refahı, alışverişlerden kaynaklı iyi oluş, alışveriş davranışlarının yaşam kalitesine katkı sağlama düzeyi (El Hedhli vd., 2016; El Hedhli vd., 2013) veya buna yönelik inanışlar (Ekici vd., 2018) olarak tanımlanmaktadır. Her ne kadar alışverişlerden müşterinin duyduğu memnuniyet ve alışveriş bağımlılığı gibi konular yaygın şekilde incelenirse de alışverişlerin genel olarak iyi oluşa etkisi görece az araştırılan bir konudur (Harris, 2017). Ancak alışveriş refahı, yaşam memnuniyetini olumlu etkileyen bir faktör olarak makropazarlamacılar ve yaşam kalitesi araştırmacılarının dikkatini çekmektedir. Kısaca alışverişlerle insanlar; temel, hedonik veya açıklayıcı ihtiyaçlarını karşılamak üzere fayda elde etmektedir. Alışverişlerdeki olumlu deneyimler, çalışma yaşamını, sosyal yaşamı ve maddi yaşamı olumlu etkileyerek, genel yaşam memnuniyetine katkı sağlayabilmektedir (Ekici vd., 2018).

Alışveriş refahı; alışverişlerden elde edilen hedonik (Ali vd., 2021) ve faydacı değerler (El Hedhli vd., 2016), işlevsel faydalar (mağaza-ürün çeşitliliği, ürün kalitesi, moda, iyi marka, değer, müşteri hizmeti), uygunluk (eve-işe yakınlık, ulaşılabilirlik, çalışma saatleri, park kolaylığı, tuvaletler, güvenlik, atmosfer), serbest zaman (yiyecek ve kafeler, eğlence, benlik özdeşleşmesi) (El Hedhli vd., 2013), dürtüsel tüketim (online alışverişlerde pozitif yönde; offline alışverişlerde negatif yönde veya ilişkisiz) (Nghia vd., 2022; Silvera vd., 2008), online alışverişlerde duygusal güven (Nghia vd., 2020), web site memnuniyeti (Paek vd., 2021), alışverişlerdeki zaman baskısı, fiyat bilinci (Maggioni vd., 2019), alışveriş mağazası imajı gibi faktörlerden etkilenmekte ve alışveriş refahına bağlı olarak müşteri sadakati gibi değişkenlerde artış olabilmektedir (Shafiee & Es-Haghi, 2017; El Hedhli vd., 2013). Müşteri memnuniyetine göre yeni ve az araştırılmış bir değişken olarak alışveriş refahının, finansal iyi oluşla ilişkisinin de yazında dikkat çeken bir konu olmadığı görülmektedir.

3. HİPOTEZ GELİŞTİRME

Bu başlık altında öncelikle, finansal iyi oluşun fiziksel sağlık, alışveriş refahı ve işgören refahı değişkenlerine olası etkisine yönelik araştırma hipotezleri konuyla ilgili araştırmalardan yararlanılarak temellendirilmektedir. Ardından, benzer şekilde fiziksel sağlığın alışveriş refahı ve işgören refahını etkileyebileceğini gösteren veya bu olası etkiler hakkında fikir veren yazındaki ulaşılabilen araştırmalara dayalı olarak araştırma hipotezleri test edilmek üzere ileri sürülmektedir.

3.1. Finansal İyi Oluşun, Fiziksel Sağlığa Etkisi

Doğrudan finansal iyi oluşun sağlığa etkileri yeterince araştırılmasa da ekonomik güvencesizliğin farklı hastalıklarla ilişkili olabileceği fikri, kısıtlı düzeyde araştırmacıların ilgisini çekmiştir. Özellikle gelişmiş batı ülkelerinde zaman zaman yaşanan resesyon benzeri krizler, bu durumların sağlıkla ilgili etkilerinin sorgulanmasına neden olmuştur. Konuyla ilgili araştırmalarda; işsizlik, arzulanan bir iş, finansal deneyimler, iş kaybı, faturaları ödeyememe gibi ekonomi kaynaklı değişkenlerin, sağlık sorunlarını etkileyebileceğini göstermektedir (Catalano, 1991).

Salgın gibi durumlardan kaynaklanan ekonomik sorunlara bağlı ortaya çıkan finansal sorunların; psikolojik ve davranışsal refahın yanında, fiziksel sağlığı da (örneğin acı tedavisi alanlar daha çok işsizler olabilmektedir) olumsuz etkileyebilmektedir (Nykişforuk vd., 2023; Mailis-Gagnon vd., 2007). Dolayısıyla Türkiye’de yaşanan yoğun enflasyon ve buna bağlı ortaya çıkan finansal sorunlar (gelir veya birikimlerin satın alma gücünün azalması, pahalılaştıran gündelik tüketimlerde zorlanma vb.) veya finansal iyi oluştaki azalmanın; fiziksel sağlığa etkilerinin olması beklenebilir.

Chou vd. (2016) ekonomik güvencesizliğin (finansal iyi oluşla ilgili belirsizliği ve öngörülemezliği ifade eden; işsizlik, işten çıkarılma olasılığı vb.) fiziksel acıyla ilişkili olabileceği fikrini ileri sürmüş ve bireyin yaşamıyla ilgili algılanan kontrol eksikliği nedeniyle bunlar arasında bağlantı olduğunu sonucuna varmıştır. ABD’de gerçekleştirdikleri araştırmalarına göre ekonomik güvencesizlik (insecurity; finansal iyi oluşla ilgili belirsizlik veya öngörülebilirlik), fiziksel acıyı artırmakta ve acı toleransını azaltmaktadır. Buna göre, ekonomik güvencesizlik reçetesiz ağrı kesici tüketimini ilgili araştırmada öngörmüştür. Bu etki; işsiz olma, ülkenin işsiz olduğu hakkında bilgilendirme ve geçmiş-gelecek ekonomik güvencesizlik hakkında düşünmeye bağlı olarak ortaya çıkmakta ve kontrol kaybına ilişkin psikolojik deneyim, bu ilişkilere aracılık etmektedir. Dolayısıyla ekonomik güvencesizliğin, psikolojik ve davranışsal bozukların yanında, fiziksel acıyla da ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Benzer şekilde, işsiz kalmaya göre daha az sorunlu bir değişken olsa da temel ihtiyaçların dahi

karşılanmasında güçlülere neden olabilen yüksek enflasyon kaynaklı finansal iyi oluştaki azalmanın benzer etkiler oluşturup oluşturmadığı, bu araştırma kapsamında sorgulanmakta ve araştırmanın birinci hipotezi ileri sürülmektedir:

H₁: Finansal iyi oluşun, fiziksel sağlık üzerinden anlamlı bir etkisi vardır.

3.2. Finansal İyi Oluşun, Alışveriş Refahına Etkisi

Tüketiciyle ilgili araştırmalarda önemli bir değişken olarak karşımıza çıkan finansal iyi oluş (Netemeyer vd., 2018), insanların yaşam standardı, yaşamdaki amaçlarına ulaşabilmesi ve özellikle satın alma gücünü etkileyen bir faktördür (Vieira vd., 2023). Konuyla ilgili daha çok online zorlayıcı alışveriş (She vd., 2021), içtepkisel tüketim, alkol tüketimi (Ben-David & Bos, 2021), rasyonel alışveriş (Shusha, 2016) gibi belirli tüketici davranışlarının, finansal iyi oluşa etkisi üzerine araştırmalarla karşılaşılmaktadır. Diğer taraftan finansal olarak kendini olumlu değerlendirenlerin veya finansal durumlarından memnuniyet duyanların alışverişlerinin, bu değerlendirmelerinden etkilenmesi beklenebilir.

Finansal iyi oluşun, genel yaşam memnuniyeti veya mutlulukta (Malik & Ishaq, 2023) olduğu gibi belirli tüketici davranışlarını etkilediğine ilişkin bulgularla karşılaşılmaktadır. Buna göre, finansal iyi oluş; harcama kararlarını, harcama kontrolünü (Nanda & Banerjee, 2021), online alışveriş bağımlılığını (Tanoto & Evelyn, 2019) ve yabancı markalı ürün satın almayı etkileyebilmektedir (Hampson vd., 2018). Dolayısıyla finansal iyi oluşun harcamalarda kontrolü kaybetme veya prestijli ürünleri satın alma gibi belirli tüketici kararlarını etkileyebildiği ve dolayısıyla görece daha genel bir değişken olarak alışverişlerin yaşam memnuniyetine etkisi olarak açıklanan alışveriş refahını da etkilemesi beklenebilir. Bu açıklamalara bağlı olarak araştırmanın ikinci hipotezi ileri sürülmektedir:

H₂: Finansal iyi oluşun alışveriş refahı üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

3.3. Finansal İyi Oluşun, İşgören Refahına Etkisi

Finansal iyi oluşun işgörenleri (üretkenlik, iş tatmini, performans) etkileyebileceği fikrine, sınırlı sayıda bazı araştırmalarda dikkat çekilmiştir. Finansal iyi oluşun öneminin farkında olan bazı işletmeler ise işgörenlerinin memnuniyet ve üretkenliklerini artırmak için, onlara yönelik finansal planlama veya yatırım eğitim ve seminerleri sağlayabilmektedir. Copeland'ın (2022) araştırmasında yöneticilere göre işletmelerin finansal iyi oluşla ilgili uygulamaları (finansal planlama ve yatırım eğitimleri vb.), işgörenlerin büyük oranda üretkenliğini ve memnuniyetini artırmakta; önemli oranda işgörenlerin sağlık sorunlarıyla ilgili taleplerini ve devamsızlık gibi davranışlarını azaltmakta, zihinsel sağlık ve duygusal iyi oluşlarını da geliştirmektedir.

Üngüren vd.nin (2021) araştırmasında finansal iyi oluş yüksek olduğunda, iş güvencesizliği algısının tükenmişlik üzerindeki etkisinin ortadan kalktığı tespit edilmiştir. Jackson & Fransman'ın (2018) çalışmasında finansal iyi oluşun; iş aile dengesi, üretkenlik ve iş tatminini etkilediği bulgusuna ulaşmıştır. Mokhtar & Rahim'in (2016) araştırmasında finansal iyi oluşun olumlu çalışma çevresiyle ilişkili olduğunu tespit etmiştir. King vd. (2016) ise finansal iyi oluşun ve temel giderlerini ödeyebilen öğretmenlerin sınıflarındaki çocukların daha fazla olumlu duygusal açıklamalar yaptığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla finansal iyi oluşun, işgörenlerin işyerindeki refahını veya iyi oluşunu etkilediğini gösteren veya bu etki hakkında fikir veren araştırmalarla karşılaşılmaktadır. Bu açıklamalara bağlı olarak araştırma kapsamında test edilmek üzere araştırmanın üçüncü hipotezi ileri sürülmektedir:

H₃: Finansal iyi oluşun işgören refahı üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmaktadır.

3.4. Fiziksel Sağlık, Alışveriş Refahına Etkisi

Fiziksel acının, fiziksel ve psikolojik refaha etkisi üzerine çok sayıda araştırma yapılmasına karşın, tüketim kararlarına etkisi yeterince araştırılmamıştır (Chan, 2021). Ne var ki fiziksel acısı olanlar da tüketim kararları vermektedir. Bu noktada ilk olarak, fiziksel sağlığa bağlı olarak, bunun azaltılması doğrultusunda ağrı kesici ve antidepresan gibi ilaç ürünlerinin tüketimi beklendiği gibi artmaktadır (Fond vd., 2019). Bunların yanında fiziksel acının, farklı tüketim karar ve davranışlarına etkilerini konu alan az sayıda araştırmayla karşılaşılmaktadır. Reimann vd.nin (2015) araştırmasında, markalarla fiziksel ve psikolojik acının azaltılabileceği görülmüştür. Benzer şekilde Reimann vd.nin (2017) araştırmasında, sosyal bağlantılılık dolayısıyla fiziksel acının yönetilmesinde markaların etkili olduğu

tespit edilmiştir. Dolayısıyla fiziksel sağlıkla ilgili sorunların giderilmesinde markalardan ve alışverişlerden yararlanılabildiği anlaşılmaktadır.

Darbor vd.nin (2016) araştırmasında fiziksel acı içeren bir deneyim sonrası insanların daha fazla tatlı peynirli pasta yediği tespit edilmiştir. Dolayısıyla fiziksel acının, tüketicilerin daha dürtüsel olmasına, obezite gibi sorunlu durumlarla daha fazla karşılaşmasına neden olabileceği anlaşılmaktadır. Ayrıca tüketimle doğrudan ilgili olmasa da Sivanathan & Zhong'un (2011) fiziksel acının sosyal acının azalmasına yardım ettiğini ve Wang vd.nin (2020) özgeci davranışların fiziksel acıyı azalttığını gösteren araştırmalar, fiziksel acının sosyal ihtiyaçları karşılayan ürünlerin alışverişlerini etkileyebileceği hakkında fikir vermektedir.

Chan (2021) ise fiziksel acı yaşayanların, daha az ödeme acısı hissettiği, dolayısıyla satın alma niyetlerinin ve ödeme istekliliğinin arttığı fikrini araştırmalarında desteklemiştir. Buna göre fiziksel acı hissetme, psikolojik acı için gereken dikkat gibi bilişsel kaynakların olmaması dolayısıyla ödeme acısının daha az hissedilmesine neden olabilmektedir. Dolayısıyla Zeller Mayer (1996) tarafından insanların ürünler için ödeme yaparken para harcamaının neden olduğu duygusal gerilim veya psikolojik olarak acı olarak ifade edilen ödeme acısının, fiziksel acıyla ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Kısaca; fiziksel sağlığın tüketicilerin bilişsel kaynaklarını zorladığını, belirli psikolojik ve sosyal acılarını azaltabildiğini, ödemeye ilgili olumsuz duygulara daha duyarsız ve markalara karşı daha duyarlı hale geldiğini gösteren araştırmalar, fiziksel acının alışveriş refahını da etkilemesinin mümkün olabileceği hakkında fikir vermektedir. Ancak fiziksel sağlığın alışveriş refahına etkisi bakımından bulguların kısıtlı olduğu görülmekte ve araştırmanın dördüncü hipotezi ileri sürülmektedir:

H₄: Fiziksel sağlığın alışveriş refahı üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

3.5. Fiziksel Sağlığın, İşgören Refahına Etkisi ve Aracılık Rolü

İşgörenlerin sağlığı, özellikle iş ortamının sağlığı olumsuz etkilemesi bakımından dikkat çekmiştir. Örneğin Størseth'in (2004) çalışmasında işin güvenli olmamasıyla iş motivasyonu (çalışma istekliliği) arasında negatif yönlü ilişki tespit edilmiştir. İşin güvenli olmamasının iş memnuniyetsizliği, motivasyonu ve zihinsel sağlık şikayetlerine etkisinin yanında (Størseth, 2006), stresin, fiziksel ve psikolojik sorunlara ve iyi oluşa etkisi, bunu azaltmada rahatlatma terapilerinin rolü (Heyse vd., 2020), işverenlerin işgörenlere fiziksel terapi yapmasının fiziksel ağrıya etkisi (Cheng vd., 2002) gibi konuların araştırıldığı görülmektedir. Bu noktada, her ne kadar işyerinde sağlık yeni bir konu olmasa da COVID 19 salgını işgörenlerin sağlıklarının iş yerindeki öneminin ve işgören refahını artırmada sadece işyerinden kaynaklı değil, işgörenlerin genel sağlıkla ilgili sorunlarının daha bütüncül olarak ele alınmasının öneminin anlaşılmasına neden olmuştur (Kantor, 2021).

Fiziksel sağlığın işgörenlere etkileri üzerine gerçekleştirilen araştırmalar fiziksel sağlık sorunlarının, bazı işgörenlerin hastalık izni almasına yol açtığını, çoğunun ise ağırlı şekilde çalışmaya devam ettiğini göstermektedir (Hansen & Andersen, 2008). Bu durum ise yapılan işin kalitesini etkilemektedir (Kronborg vd., 2009). Størseth'in (2006) araştırmasında, fiziksel sağlık şikayetleriyle görev düzenleme memnuniyetsizliği ve iş memnuniyetsizliği arasında pozitif yönde ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Bu bağlamda, fiziksel ağrının azalan üretkenliğe neden olabileceği fikri bazı araştırmacılar tarafından ileri sürülse de bunu ampirik olarak test eden araştırmalar son derece azdır. Diğer taraftan kronik ağrının; çalışmayı, iş harici aktiviteleri (boş zaman faaliyetleri vb.), arkadaşlarla zaman harcamayı zorlaştırması, ruh halini, fiziksel aktiviteleri (yürüme, koşma vb.) ve uyumayı etkilemesi gibi durumlar, ağrının belirtilerinin tespitinde kullanılmaktadır (Velez vd., 2022).

Kronik ağrılar başta olmak üzere, fiziksel ağrı durumları, işgörenlerin işe gidememesi veya normal günlük faaliyetlerini yerine getirememesinin önemli bir nedeni olarak görülmektedir (Yong vd., 2022). Gülseren ve Kelloway'ın (2021) nitel araştırmasında, kronik acının iş görevlerini böldüğü ve bunu yaşayan işgörenlerin çalışma şartlarının iyileştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya göre ağrı çekenler; görevlere odaklanmakta zorlanmakta, müşteri hizmeti görevlerinde müşteriye karşı daha az tolerans göstermekte ve depo görevinde ise daha az dayanıklılık sergilemektedir. Ayrıca işgörenler, iş yerinde ağrılarını açığa çıkarmak istememekte veya bu konuda karar vermek zorunda (kiminle paylaşılacağı, ne kadar paylaşılacağı vb.) kalmaktadır. Bunların yanında işgörenler; iş yerinde ilaç kullanma, sağlık desteği arama veya kendini acıdan uzaklaştırmak için işe dalma gibi acı yönetimi davranışları gerçekleştirebilmektedir. Eschleman vd.nin (2020) araştırmasında ise fiziksel sağlık ile

işle ilgili duygusal iyi oluşun pozitif yönde ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla, iş yerinde işgörenleri çok yönlü olumsuz etkilediği görülen fiziksel sağlığın, işgören refahını etkilediğine ilişkin oluşturulan araştırma hipotezi aşağıda yer almaktadır:

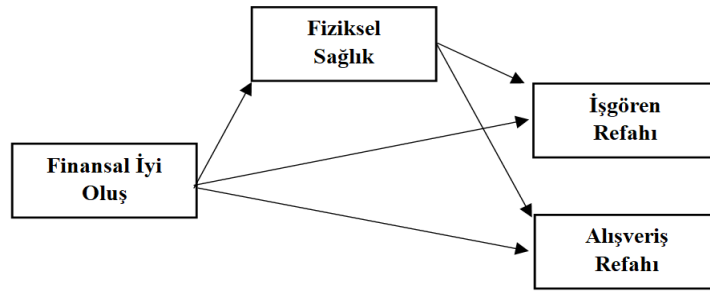
H₅: Fiziksel sağlığın işgören refahı üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

Bu açıklama ve ileri sürülen hipotezlere bağlı olarak, finansal iyi oluşun işgören ve alışveriş refahı üzerindeki etkisinin, fiziksel sağlık aracılığıyla oluşup oluşmadığı da araştırma kapsamında sorgulanmakta ve test edilmek üzere ileri sürülmektedir. Diğer bir ifadeyle, finansal iyi oluşun işgören ve alışveriş refahını, fiziksel sağlığı olumsuz etkilemesinden dolayı etkileyip etkilemediği sorgulanmakta ve izleyen hipotezler test edilmek üzere ileri sürülmektedir:

H₆: Finansal iyi oluşun tüketici refahı etkisinde fiziksel sağlığın aracı etkisi bulunmaktadır.

H₇: Finansal iyi oluşun işgören refahı üzerindeki etkisinde fiziksel sağlığın aracı etkisi bulunmaktadır.

Araştırma değişkenleri ve araştırmada test edilmek üzere ileri sürülen hipotezlere ilişkin araştırma modeli Şekil 1’de görülmektedir:

Şekil 1. Araştırma Modeli

4. UYGULAMA

Araştırmanın bu kısmında, araştırmada izlenen yöntem, evren ve örneklem, veri toplama aracı, gerçekleştirilen analizler ve ulaşılan bulgulara yer verilmektedir. Öncelikle tasarlanan araştırma modelini test etme doğrultusunda Türkiye’de bir işte çalışmakta olanlardan kolayda örnekleme yöntemiyle birincil veriler toplanarak, betimsel anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Araştırma değişkenlerinden finansal iyi oluşu ölçmek üzere; Collins & Urban’ın (2020) araştırmasında geliştiren ölçekten yararlanılmıştır. 10 maddeden oluşan ölçek, bireylerin beklenmedik temel masraflarla başa çıkabilmesi ve ay sonunda elinde para kalması gibi maddelerden ve 5’li Likert formunda (1. Kesinlikle Katılmıyorum, Kesinlikle Katılıyorum; 1: Hiçbir zaman, 5: Daima) yanıtlardan oluşmaktadır. Fiziksel sağlık değişkenini ölçmek üzere hazırlanan soru grubu için ise Huh & Shin (2014) ile Netemeyer vd.nin (2018) araştırmalarından yararlanılmıştır. Bu ölçek işgörenlerin işinden memnuniyeti veya keyif alma durumu gibi bileşenlere ilişkin 4 maddeden oluşmakta olup, 5’li Likert formunda yanıt seçeneklerinin (1: Kesinlikle Katılmıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum) olduğu bir yapıdadır. Alışveriş refahını ölçmek üzere ise; Ekici vd.nin (2018), Nicolao vd. (2009) ve Van Boven & Gilovich’in (2003) çalışmalarından yararlanarak geliştirdiği alışveriş refahı ölçeğinden yararlanılmıştır. Alışveriş refahı ölçeği, bireylerin alışverişlerinin kendini mutlu hissettirmesi veya yaşam kalitesine katkı sağlamasına ilişkin 5’li Likert formunda (1: Kesinlikle Katılmıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum) 8 maddeden oluşmaktadır. İş gören refahını ölçmek için ise; Zheng vd.nin (2015) geliştirdiği ölçekten yararlanılmıştır. Bu ölçek ise bireylerin işinden keyif alması veya memnun olması gibi bileşenlerden ve benzer şekilde 5’li Likert formunda (1: Kesinlikle Katılmıyorum; 5: Kesinlikle Katılıyorum) yanıt seçeneklerinden oluşmaktadır. Anket formunda son olarak; cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, aylık gelir, istenen ev sahipliği ve istenen oto sahipliğine ilişkin genel sorulara yer verilmiştir.

Araştırma evrenini Türkiye’de çalışan kişiler oluşturmaktadır. Bu bağlamda % 95 güven aralığında kolayda örnekleme ile 400 kişiye ulaşılmıştır. Veriler anket yöntemi kullanılarak online ortamda toplanmıştır. Katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Örneklemenin Demografik Özellikleri

Yaş	f	%	Eğitim	f	%
19-26	45	11,3	Lise ve altı	25	6,3
27-34	112	28,0	Önlisans	55	13,8
35-42	122	30,5	Lisans	183	45,8
43 ve üstü	121	30,3	Yüksek lisans ve üzeri	137	34,3
Cinsiyet			Maaş Düzeyi		
Kadın	186	46,5	10.000 ve altı	48	12,0
Erkek	214	53,5	10.001-19.999	201	50,3
			20.000-29.999	91	22,8
			30.000-39.999	35	8,8
Araba Sahibi Olma			40.000 ve üzeri	25	6,3
Var	137	34,3			
Yok	263	65,8			
			İş Durumu		
Konut Sahibi olma			Kamu çalışanı	270	67,5
Var	140	35,0	Özel Sektör Çalışanı	83	20,8
Yok	260	65,0	Serbest Çalışan	47	11,8

4.1. Güvenilirlik ve Geçerlilik, Normal Dağılım Analizi

Bu kısımda araştırma ölçeklerine yönelik güvenilirlik, geçerlilik ve normal dağılım analizlerine yer verilmiştir. Genel olarak ölçeklerin tutarlılık değerlerinin yüksek ve yapısal geçerliliklerinin yeterli olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Finansal İyi Oluş Güvenilirlik ve Geçerlilik

1. Faktör: Finansal İyi Oluş	Faktör Yüğü
a2 Finansal geleceğimi güvence altına alabiliyorum	0,816
a8 Ay sonunda elimde kalan para olur	0,795
a7 Bir düğün, doğum günü veya başka bir fırsat için hediye vermek, o ay için mali durumuma yük olur	0,792
a1 Beklenmedik temel bir masrafla (tedavi, seyahat vb.) başa çıkabilirim	0,772
a4 Paramı yönetme şeklim sayesinde hayattan zevk alabiliyorum	0,761
a9 Finansal durumum bakımından geride kalırım	0,742
Cronbach's Alpha= 0,871 - KMO=0,843 Bartlett P=0,00	
Toplam Açıklanan Varyans %60,85	

Finansal iyi oluş ölçeğinin güvenilirlik değeri yeterli düzeydedir. Ayrıca faktör analizine uygunluğun incelenmesi için KMO ve Bartlett testi gerçekleştirilmiş ve verilerin faktör analizine uygun olduğu görülmüştür. Uygulanan temel bileşenler faktör analizine göre öz değeri 1'den büyük tek faktörlü bir yapı elde edilmektedir. Faktör yüklerinin düşük olması ve öngörülen faktör yapısının sağlanabilmesi bakımından 3, 5, 6, ve 10'uncu maddeler analizden çıkarılmıştır. Buna göre faktör yükleri 0,742 ile 0,816 arasında değişmektedir. Finansal iyi oluş ölçeğinin açıklanan toplam varyansı % 60,85'tir.

Tablo 3. Fiziksel Sağlık Güvenilirlik ve Geçerlilik

1. Faktör: Fiziksel Acı	Faktör Yüğü
b2 Genel olarak, fiziksel sağlığımın mevcut durumundan memnunum	0,913
b1 Genel olarak fiziksel sağlığımınla ilgili iyi hissediyorum	0,903
b4 Sağlığımınla ilgili günlük hissettiğim rahatsızlıklar/ağrılar ortalamadır (herkeste olduğu gibidir)	0,860
b3 Yürümek, tırmanmak gibi günlük fiziksel aktivitelerimi rahatlıkla gerçekleştirebilirim	0,798
Cronbach's Alpha= 0,892 - KMO=0,740 Bartlett P=0,00	
Toplam Açıklanan Varyans %75,66	

Fiziksel sağlık ölçeğinin güvenilirlik değeri yeterli düzeydedir. Ayrıca faktör analizine uygunluğun incelenmesi için KMO ve Bartlett testi gerçekleştirilmiş ve verilerin faktör analizine uygun olduğu görülmüştür. Uygulanan temel bileşenler faktör analizine göre öz değeri 1'den büyük tek faktörlü bir yapı elde edilmektedir. Buna göre faktör yükleri 0,798 ile 0,913 arasında değişmektedir. Fiziksel sağlık ölçeğinin açıklanan toplam varyansı %75,66'dır.

Tablo 4. Alışveriş Refahı Güvenilirlik ve Geçerlilik

1. Faktör: Alışveriş Refahı	Faktör Yüğü
c8 Alışverişlerimin genel olarak ailemin yaşam kalitesine önemli ölçüde katkıda bulunduğunu hissediyorum	0,880
c7 Alışverişlerimin beni mutlu ettiğini hissediyorum çünkü alışveriş ailemin refahına çok şey katıyor	0,872
c5 Alışveriş faaliyetlerimin ailemin refahına önemli ölçüde katkıda bulunduğunu hissediyorum	0,863
c4 Alışverişlerimin genel olarak yaşam kaliteme önemli ölçüde katkıda bulunduğunu hissediyorum	0,850
c6 Alışveriş yapmazsam ailemin yaşam kalitesi önemli ölçüde düşer	0,797
c2 Alışveriş yapmazsam yaşam kalitem önemli ölçüde düşer	0,716
c3 Alışverişin beni mutlu ettiğini hissediyorum	0,713
c1 Alışverişlerimin kişisel refahıma önemli ölçüde katkıda bulunduğunu hissediyorum	0,522
Cronbach's Alpha= 0,907 - KMO=0,885 Bartlett P=0,00	
Toplam Açıklanan Varyans %61,65	

Alışveriş refahı düzeyini belirlemek üzere kullanılan ölçüm aracının güvenilirlik değeri yeterli düzeydedir. Ayrıca faktör analizine uygunluğun incelenmesi için KMO ve Bartlett testi gerçekleştirilmiş ve verilerin faktör analizine uygun olduğu görülmüştür. Uygulanan temel bileşenler faktör analizine göre öz değeri 1'den büyük tek faktörlü bir yapı elde edilmektedir. Buna göre faktör yükleri 0,880 ile 0,522 arasında değişmektedir. Tüketici refahı ölçeğinin açıklanan toplam varyansı %61,65'tir.

Tablo 5. İşgören Refahı Güvenilirlik ve Geçerlilik

1. Faktör: İş gören Refahı		Faktör Yüğü
d3	İşimden gerçek bir keyif alırım	0,894
d2	Genel olarak mevcut işimden oldukça memnunuz	0,886
d6	Mevcut işimde elde ettiğim başarılarından temel olarak memnuniyet hissediyorum	0,854
d4	Her zaman çalışmamı zenginleştirmenin yollarını bulabilirim	0,822
d1	İş sorumluluklarımdan memnunuz	0,808
d5	Çalışma benim için anlamlı bir deneyimdir	0,781
Cronbach's Alpha= 0,817 - KMO=0,864 Bartlett P=0,00		
Toplam Açıklanan Varyans %70,86		

İşgören refahı ölçeğinin güvenilirlik değeri yeterli düzeydedir. Ayrıca faktör analizine uygunluğun incelenmesi için KMO ve Bartlett testi gerçekleştirilmiş ve verilerin faktör analizine uygun olduğu görülmüştür. Uygulanan temel bileşenler faktör analizine göre öz değeri 1'den büyük tek faktörlü bir yapı elde edilmektedir. Buna göre faktör yükleri 0,894 ile 0,781 arasında değişmektedir. Tüketici refahı ölçeğinin açıklanan toplam varyansı % 70,86'dır.

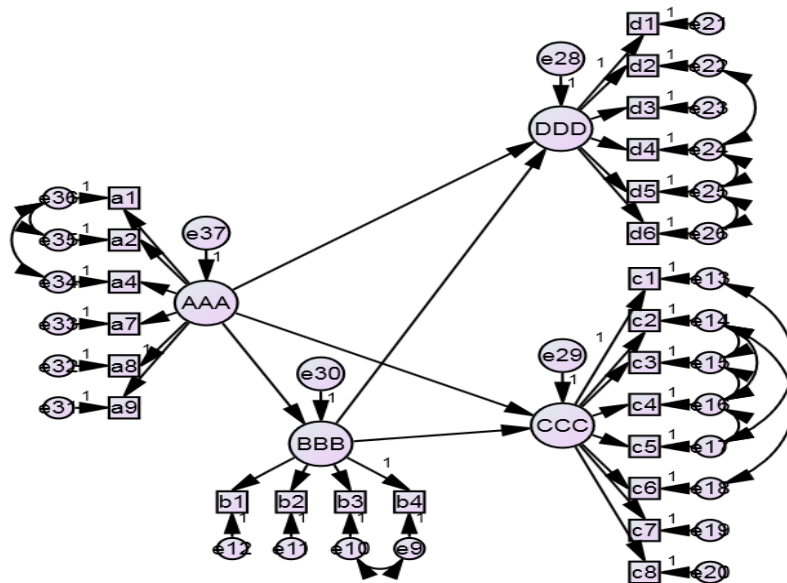
Tablo 6. Değişkenlere Ait İstatistiki Bilgiler

	Ortama	Std. Sapma	Çarpıklık	Çarpıklık Std. Hata	Basıklık	Basıklık Std. Hata
Finansal İyi Oluş	2,65	0,95	,408	,122	-,519	,243
Fiziksel Acı	3,34	1,02	-,563	,122	-,383	,243
Alışveriş Refahı	3,25	0,94	-,372	,122	-,244	,243
İşgören Refahı	3,45	0,97	-,527	,122	-,490	,243

Tablo 6'da araştırma değişkenlerine ait ortalamalara ve çarpıklık ve basıklık değerlerine yer verilmiştir. Buna göre finansal iyi oluşa ait ortalama, kararsızlığa göre bir miktar düşük iken diğer değişkenlere ait değerlerin ise ortalama değerlerin bir miktar üzerinde olduğu görülmektedir. Çarpıklık ve basıklık değerleri bağlamında verilerin normal dağılım gösterdiğini söylemek mümkündür.

4.2. Hipotezlerin Test Edilmesi

Araştırma hipotezlerinin test edilmesinde, yapısal eşitlik modellemesinden yararlanılmıştır. Bu doğrultuda öncelikle uyum iyiliği değerleri incelenmiş, gerekli modifikasyonlar yapılmış ve değişkenler arasındaki ilişkiler test edilmiştir. Şekil 2'de araştırma modeline ilişkin yapısal eşitlik modeli görülmektedir:

Şekil 2. Yapısal Eşitlik Modeli

Model uyumunun sağlanması yazında (Munro, 2005; Schreiber vd. 2006; Şimşek, 2007; Hooper vd., 2008; Schumacker ve Lomax, 2010; Waltz, Strickland ve Lenz, 2010; Wang ve Wang, 2012; Çapık, 2014) genel olarak kabul gören uyum iyiliği değerleri tabloda verilmiştir. Modelde yer alan değerlerin uyum iyiliği bakımından kabul gören sınırlar içerisinde olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Yapısal Eşitlik Modeli Uyum Değerleri

	Uyum İyiliği İndeksleri	Önerilen Aralık
χ^2/sd	1,57	<2 - <5
GFI	0,93	>0,90 - >095
AGFI	0,91	>0,90 - >095
CFI	0,98	>0,90 - >095
RMSEA	0,04	<0,05 - <0,08
RMR	0,08	<0,05 - <0,08

Tablo 8.'de yapısal eşitlik modeli kapsamında hesaplanan regresyon katsayıları ve anlamlılık değerleri görülmektedir. Buna göre "**H₁**: Finansal iyi oluşun fiziksel sağlık üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmaktadır", "**H₃**: Finansal iyi oluşun işgören refahı üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmaktadır", "**H₄**: Fiziksel sağlığın alışveriş refahı üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmaktadır", "**H₅**: Fiziksel sağlığın işgören refahı üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmaktadır" ve "**H₇**: Finansal iyi oluşun işgören refahı üzerindeki etkisinde fiziksel acının aracı etkisi bulunmaktadır" şeklinde ileri sürülen araştırma hipotezleri desteklenmiştir. Etki düzeylerinin tümü pozitif yönlüdür. Diğer taraftan araştırma kapsamında ileri sürülen "**H₂**: Finansal iyi oluşun alışveriş refahı üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmaktadır" hipotezi değerler istatistiksel olarak anlamlı olmadığı için desteklenmemiştir. Buna bağlı olarak değişkenler arasında bir ilişki tespit edilmediğinden dolayı bir aracılık ilişkisinden söz etmek mümkün olmadığından **H₆**: Finansal iyi oluşun alışveriş refahına etkisinde fiziksel sağlığın aracı etkisi bulunmaktadır hipotezi de desteklenmemiştir.

Tablo 8. Yapısal Eşitlik Modeli Regresyon Katsayıları

		Direkt Etki	Std. Hata	t	p
Finansal İyi Oluş	► İşgören Refahı	0,199	0,059	3,359	0,00
Finansal İyi Oluş	► Alışveriş Refahı	0,019	0,035	0,551	0,58
Finansal İyi Oluş	► Fiziksel Sağlık	0,204	0,052	3,908	0,00
Fiziksel Sağlık	► Alışveriş Refahı	0,079	0,037	2,118	0,03
Fiziksel Sağlık	► İşgören Refahı	0,218	0,061	3,561	0,00
Dolaylı Etki					
Finansal İyi Oluş	► İşgören Refahı	0,044			
Finansal İyi Oluş	► Alışveriş Refahı	0,016			

5. TARTIŞMA

Araştırmada ilk olarak finansal iyi oluşun fiziksel sağlığı etkilediğine ilişkin ulaşılan bulgu, finansal iyi oluşla ilgili belirsizliğin fiziksel acıyla ilişkili olduğunu gösteren Chou vd.nin (2016) araştırma sonuçlarıyla benzerdir. Ancak ekonomik güvencesizliğin ötesinde veya işsiz kalma olasılığının artmasına göre daha az yoğunluklu olarak ifade edilebilecek olan finansal iyi oluş veya finansal durumdan duyulan memnuniyetin de fiziksel sağlığı etkileyebileceği fikri bu araştırmada desteklenmektedir. Daha genel düzeyde bu bulgunun, finansal olumsuzlukların, sağlık üzerindeki olumsuz etkilerine ilişkin bilgimizi artırdığı ifade edilebilir.

İkinci olarak, araştırmada finansal iyi oluşun, alışveriş refahını etkilediğine ilişkin hipotezin desteklenmediğine yönelik ulaşılan bulgu, doğrudan aynı hipotezin test edildiği araştırmalarla karşılaşılsa da finansal iyi oluşun harcama kontrolü etkilediğini (Nanda & Banerjee, 2021) gösteren benzeri araştırma bulgularından farklılık göstermektedir. Bu durumun, finansal iyi oluşun artmasının yaşam kalitesini artıran alışverişler gerçekleştirilmeyi garantilememesiyle ve alışveriş refahı ölçeğinin genel düzeyde alışverişlerin mutluluğa katkısının ölçmesiyle ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada finansal iyi oluşun işgören refahını etkilediği şeklinde ulaşılan üçüncü bulgu, finansal iyi oluşun iş tatminiyle ilişkili olduğunu gösteren Jackson & Fransman'ın (2018) ve olumlu çalışma çevresiyle ilişkili olduğunu gösteren Mokhtar & Rahim'in (2016) çalışmalarıyla benzerlik gösterdiği ifade edilebilir. Dolayısıyla finansal iyi oluşun genel olarak işgörenlerin işlerinden keyif almasını etkileyebilen bir değişken olduğu anlaşılmaktadır.

Dördüncü olarak, fiziksel sağlığın alışveriş refahını etkilediğini gösteren araştırma bulgusu, Chan'ın (2021) fiziksel acı yaşayanların daha az ödeme acısı hissettiğini gösteren araştırma bulgusuyla benzerlik gösterdiği ifade edilebilir. Ancak bu bulgu, ölçülen değişkenler bakımından, bu araştırma

bulgusunun özgün olduğu ve fiziksel sağlığın tüketicileri farklı bakımlardan da düşük düzeyde de olsa etkileyebileceği fikrinin desteklenmesine imkan vermektedir.

Araştırmanın beşinci temel bulgusu olarak, fiziksel sağlığın işgören refahını etkilediğine ilişkin tespit, fiziksel acının işgörenlerin odaklanamamasına neden olduğu veya görevlerini böldüğünü gösteren Gülseren & Kelloway'ın (2021) ve fiziksel sağlığın işle ilgili duygusal iyi oluşla ilişkili olduğunu gösteren Eschleman vd.nin (2020) araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Kısaca bu bulgu, genel olarak fiziksel sağlığın, işgörenlerin refahını artırmada göz önünde bulundurulabilecek faktörlerden biri olduğunu göstermektedir.

Bunların yanında; finansal iyi oluşun işgören refahına etkisinde fiziksel sağlığın aracı rolünün olduğu şeklinde ulaşılan bulguya benzer kanıtlara yazında rastlanmamaktadır. Bu bulgu, işgörenlerin refahını sağlamada finansal iyi oluş ve fiziksel sağlığın birlikte düşünülmesinin yararlı olabileceği hakkında fikir vermektedir.

Son olarak, finansal iyi oluşun alışveriş refahına etkisinde olduğu gibi bu etkide fiziksel sağlığın aracılık rolüne ilişkin yazında araştırmalarla karşılaşılmamaktadır. Bu noktada, finansal iyi oluşun alışverişlerle ilgili olası etkilerinin, örneğin finansal ve gelirle daha yakından ilişkili kararların verildiği konut ürünleri (Yi vd., 2022) gibi alışveriş kararlarından hissedilen refah benzeri daha özel düzeyde incelenmesinin, konunun aydınlatılması bakımından yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

Tüm bunların yanında, araştırma değişkenlerinin katılımcıların istediği konuta ve otomobile sahip olma durumuna göre farklılaşma durumları incelenmiştir. Buna göre, istediği konuta sahip olduğunu düşünenlerin finansal iyi oluşları, fiziksel sağlığı ve işgören refahı, düşünmeyenlere göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Ayrıca istediği otomobile sahip olma durumuna göre ise, tüm değişkenlerin istediği otomobil sahibi olanlarda anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguların konut sahipliğinin yaşam memnuniyetini (Lai vd., 2021) veya psikolojik dayanıklılığı (Ansell, 2014) artırdığını gösteren araştırma sonuçlarıyla benzer olduğu ifade edilebilir.

Katılımcıların temel özelliklerine göre değişkenlerin farklılaşma durumu incelendiğinde; cinsiyet bakımından anlamlı farklılıklara rastlanmamıştır. Yaş bakımından ise fiziksel sağlık ve işgören refahı değişkenleri ortalamalarının farklılaştığı, özellikle 35-42 yaş arasında olanların bu değişkenler bakımından en yüksek değerlere sahip olduğu görülmektedir. Fiziksel sağlık bakımından bu yaş grubundakiler, 27-34 yaş aralığında olanlar hariç, diğer yaş gruplarından daha yüksek değerlere sahiptir. İşgören refahı olarak ise 43 ve üzeri yaş grubu haricinde, 27-34 yaş aralığındakiler diğer gruplardan daha yüksek ortalamaya sahiptir. Eğitim değişkeni bakımından farklılıklar incelendiğinde; sadece fiziksel sağlık değişkeninde anlamlı farklılıklar tespit edilmiş ve genel olarak eğitim düzeyinin artışına bağlı olarak fiziksel sağlığın arttığı anlaşılmıştır. Kamuda çalışma, özel sektörde çalışma veya kendi işinin sahip olma durumlarına göre değişkenlerin farklılaşma durumuna bakıldığında; fiziksel sağlığın özel sektör çalışanlarında, kamu çalışanları ve serbest çalışanlara göre anlamlı düzeyde düşük olduğu tespit edilmiştir. Alışveriş refahının ise özel sektör çalışanlarında kamu çalışanlarından ve serbest çalışanlardan anlamlı düzeyde daha düşük olduğu anlaşılmıştır. Son olarak yaklaşık aylık gelir grubuna göre farklılıklar incelendiğinde ise finansal iyi oluş ve fiziksel sağlık değişkenlerinde farklılıkların olduğu, genel olarak yüksek maaş düzeyindekilerin, daha yüksek fiziksel sağlık ve finansal iyi oluş ortalamalarına sahip olduğu tespit edilmiştir. Özellikle en düşük maaş grubundakiler, çoğunlukla diğer gruplardan anlamlı düzeyde daha düşük fiziksel sağlık ortalamasına sahiptir.

6. SONUÇ

Finansal iyi oluş, fiziksel sağlık, işgören refahı ve alışveriş refahı değişkenleri arasındaki olası ilişkileri aydınlatmak amacıyla gerçekleştirilen bu araştırma sonucunda; öncelikle finansal iyi oluşun, işgören refahını pozitif yönde etkilediği tespit edilmektedir. Diğer bir ifadeyle, kişinin finansal yönden kendini iyi hissetmesi veya değerlendirmesinin, işgören olarak da refahını olumlu değerlendirmesiyle ilişkili olması beklenebilir. Bu sonuç, işgören refahını artırmayı amaçlayan yöneticilere, gelirin ötesinde işgörenlerin finansal iyi oluşunu geliştirici uygulamalar izlemesinin, çalışma kapsamında önerilmesine neden olmaktadır. Finansal iyi oluşu geliştiren eğitim, iletişim ve desteklerin bu kapsamda yararlı olması beklenebilir. Ayrıca, işgören refahıyla ilgili araştırmalarda, finansal iyi oluş değişkeninin de göz önünde bulundurulabileceği araştırmacılara önerilmektedir.

Araştırmada, finansal iyi oluşun genel düzeyde alışveriş refahı üzerinde etkisinin olmadığına ilişkin ulaşılan sonuç ise; finansal durumundan memnun olmayanların da alışveriş kararlarıyla yaşam refahını

artırabildiği şeklinde yorumlanmaktadır. Diğer bir ifadeyle, genel olarak alışverişlerin yaşam memnuniyetine katkı sağladığına ilişkin algı olarak ifade edilen alışveriş refahının, finansal iyi oluşla ilişkili olmadığı anlaşılmaktadır. Ancak, finansal iyi oluş, daha özel düzeyde alışverişlerin kısıtlanmasına neden olabildiğinden, örneğin konut veya otomobil alışveriş kararları kaynaklı refah gibi daha özel düzeyde tüketiciye olası etkilerinin incelemeye değer olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada ulaşılan finansal iyi oluşun fiziksel sağlığı etkilediği ve fiziksel sağlığın alışveriş refahını etkilediği şeklinde ulaşılan sonuçlar da fiziksel sağlığın finansal ve tüketimle ilgili değişkenler bakımından ele alınabilecek değişkenler olduğu hakkında fikir vermektedir. Zira finansal iyi oluşun veya finansal memnuniyetin, fiziksel sağlığın olumlu algılanmasıyla ilişkili olduğu ve fiziksel sağlığın olumlu algılanmasının, alışverişlerle yaşam kalitesinin artırıldığına ilişkin algılanmasıyla ilişkili olduğu araştırma kapsamında anlaşılmaktadır. Bu bulgular, tüketici refahını artırmada fiziksel sağlık ve fiziksel sağlığı artırmada finansal iyi oluş değişkenlerinden yararlanılabileceğini göstermektedir. Farklı teorik bakış açısı ve yöntemlerle gerçekleştirilecek araştırmaların, konuyla ilgili bulgu ihtiyacının karşılanmasına katkı sağlaması beklenebilir.

Sosyal bilimlerde gerçekleştirilen her araştırmada olduğu gibi bu araştırmanın da başlıca kısıtlarını belirtmek gerekmektedir. Öncelikle araştırmanın kolayda örnekleme yöntemiyle gerçekleştirilmesi, bulguların genelleştirilebilirliğini engellemektedir. Ayrıca, araştırmada kullanılan anket yönteminin doğası gereği; doğru yanıtlar verildiğinin, ölçeklerin değişkenleri ölçmede yeterli olduğunun varsayılması ve ölçümün daha çok belirli andaki düşünceleri yansıtması gibi kısıtlar ifade edilebilir. Son olarak, araştırmanın betimsel yapısı gereği, bulguların neden sonuç ilişkilerini göstermediği, değişkenler arasındaki birlikte değişimlerin incelenmesine imkan verdiği ve nedenleri ifade etmenin mümkün olmadığı belirtilmelidir.

KAYNAKÇA

- Aboobaker, N. (2022). Workplace spirituality and employee wellbeing in the hospitality sector: Examining the influence of fear of COVID-19. *Psychological Studies*, 67(3), 362-371.
- Ali, S., & Talha, N. (2022). During COVID-19, impact of subjective and objective financial knowledge and economic insecurity on financial management behavior: Mediating role of financial wellbeing. *Journal of Public Affairs*, 22, e2789.
- Ali, S., Mishra, M., & Javed, H. M. U. (2021). The impact of mall personality and shopping value on shoppers' well-being: moderating role of compulsive shopping. *International Journal of Retail & Distribution Management*, 49(8), 1178-1197.
- Ansell B. (2014). The political economy of ownership: Housing markets and the welfare state. *American Political Science Review*, 108 (2), 383-402.
- Ben-David, I., & Bos, M. (2021). Impulsive consumption and financial well-being: Evidence from an increase in the availability of alcohol. *The Review of Financial Studies*, 34(5), 2608-2647.
- Botha, F., & De New, J. (2021). Proposal of a short form self-reported financial wellbeing scale for inclusion in the 2026 Census. *Australian Population Studies*, 5(1), 34-39.
- Botha, F., de New, J. P., & Nicastro, A. (2020). Developing a short form version of the Commonwealth Bank–Melbourne Institute Reported Financial Well-being Scale. *Commonwealth Bank of Australia and Melbourne Institute Financial Well-being Scales Technical Report*, (5), 1-59.
- Bourzgui, F., Diouny, S., Rguigue, O., Aghutan, H., Serhier, Z., & Othmani, M. B. (2020). Cross-cultural adaptation and validation of the Moroccan Short Form McGill Pain Questionnaire (SF-MPQ). *International Journal of Medical Reviews and Case Reports*, 4(11), 81-86.
- Brenner, L., Meyll, T., Stolper, O., & Walter, A. (2020). Consumer fraud victimization and financial well-being. *Journal of Economic Psychology*, 76, 102243.
- Brown, S. & Gray, D. (2016). Household Finances and Well-Being in Australia: An Empirical Analysis of Comparison Effects. *Journal of Economic Psychology*, 53, 17–36.
- Brüggen, E. C., Hogreve, J., Holmlund, M., Kabadayi, S., & Löfgren, M. (2017). Financial well-being: A conceptualization and research agenda. *Journal of Business Research*, 79, 228-237.

- Catalano, R. (1991). The health effects of economic insecurity. *American Journal of Public Health*, 81(9), 1148-1152.
- Chan, E. Y. (2021). The consumer in physical pain: implications for the pain-of-paying and pricing. *Journal of the Association for Consumer Research*, 6(1), 10-20.
- Cheng, M. S. S., Amick, B. C., Watkins, M. P., & Rhea, C. D. (2002). Employer, physical therapist, and employee outcomes in the management of work-related upper extremity disorders. *Journal of Occupational Rehabilitation*, 12, 257-267.
- Chou, E. Y., Parmar, B. L., & Galinsky, A. D. (2016). Economic insecurity increases physical pain. *Psychological Science*, 27(4), 443-454.
- Collins, M. J., & Urban, C. (2020). Measuring financial well-being over the lifecourse. *The European Journal of Finance*, 26(4-5), 341-359.
- Consumer Financial Protection Bureau (CFPB) (2019). *Getting started with measuring financial wellbeing*. https://files.consumerfinance.gov/f/documents/cfpb_financial-well-being_toolkit.pdf (30.04.2023).
- Copeland, C. (2022). 2022 EBRI Financial wellbeing employer survey: Employee satisfaction and retention a primary focus. *Ebri Issu Brief*, 573, 1-28.
- Çapık, C. (2014). Geçerlik ve güvenirlik çalışmalarında doğrulayıcı faktör analizinin kullanımı. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 17(3), 196-205.
- Darbor, K. E., Lench, H. C., & Carter-Sowell, A. R. (2016). Do people eat the pain away? The effects of acute physical pain on subsequent consumption of sweet-tasting food. *PLoS One*, 11(11), e0166931, 1-10.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2008). Hedonia, eudaimonia, and well-being: An introduction. *Journal of Happiness Studies*, 9, 1-11.
- Dworkin, R. H., Turk, D. C., Revicki, D. A., Harding, G., Coyne, K. S., Peirce-Sandner, S., Bhagwat, D., Everton, D., Burke, L.B., Cowan, P., Farrar, J.T., Hertz, S., Max, M.B., Rappaport, B.A. & Melzack, R. (2009). Development and initial validation of an expanded and revised version of the Short-form McGill Pain Questionnaire (SF-MPQ-2). *Pain*, 144(1-2), 35-42.
- Ekici, A., Joseph Sirgy, M., Lee, D. J., Yu, G. B., & Bosnjak, M. (2018). The effects of shopping well-being and shopping ill-being on consumer life satisfaction. *Applied Research in Quality of Life*, 13, 333-353.
- El Hedhli, K., Chebat, J. C., & Sirgy, M. J. (2013). Shopping well-being at the mall: Construct, antecedents, and consequences. *Journal of Business Research*, 66(7), 856-863.
- El Hedhli, K., Zourrig, H., & Chebat, J. C. (2016). Shopping well-being: Is it just a matter of pleasure or doing the task? The role of shopper's gender and self-congruity. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 31, 1-13.
- Eschleman, K. J., Bowling, N., & Zelazny, L. (2020). Getting a grip on the gripers: Curmudgeon personality's relationships with job attitudes and employee well-being. *Personality and Individual Differences*, 167, 110253.
- Fan, L., & Henager, R. (2022). A structural determinants framework for financial well-being. *Journal of Family and Economic Issues*, 43(2), 415-428.
- Ferreira, K. A. S. L., de Andrade, D. C., & Teixeira, M. J. (2013). Development and validation of a Brazilian version of the short-form McGill pain questionnaire (SF-MPQ). *Pain Management Nursing*, 14(4), 210-219.
- Fond, G., Tinland, A., Boucekine, M., Girard, V., Loubière, S., Boyer, L., Auquier, P. & French Housing First Study Group. (2019). The need to improve detection and treatment of physical pain of homeless people with schizophrenia and bipolar disorders. Results from the French Housing First Study. *Progress in Neuro-Psychopharmacology and Biological Psychiatry*, 88, 175-180.

- Galea, S., Ahern, J., Resnick, H., Kilpatrick, D., Bucuvalas, M., Gold, J. & Vlahov, D. (2002). Psychological sequelae of the September 11 terrorist attacks in New York City. *The New England Journal of Medicine*, 346, 982–987.
- Granot, M., Yovell, Y., Somer, E., Beny, A., Sadger, R., Uliel-Mirkin, R., & Zisman-Ilani, Y. (2018). Trauma, attachment style, and somatization: a study of women with dyspareunia and women survivors of sexual abuse. *BMC Women's Health*, 18(1), 29.
- Gülseren, D., & Kelloway, E. K. (2021). Working through the pain: the chronic pain experience of full-time employees. *Occupational Health Science*, 5(1-2), 69-93.
- Hampson, D., Ma, S. (Sara), & Wang, Y. (2018). Perceived financial well-being and its effect on domestic product purchases: An empirical investigation in Brazil. *International Marketing Review*, 35(6), 914–935.
- Hansen C.D. & Andersen J.H. (2008). Going ill to work—what personal circumstances, attitudes and work-related factors are associated with sickness presenteeism?. *Social Science & Medicine*, 67(6), 956–964
- Harris, P. (2017). Multichannel shopping well-being: a narrative-based examination. *Qualitative Market Research*, 20(3), 354-369.
- Heyse, J., Torres Vega, M., De Jonge, T., De Backere, F., & De Turck, F. (2020). A personalised emotion-based model for relaxation in virtual reality. *Applied Sciences*, 10(17), 6124, 1-23.
- Hooper D., Coughlan J. & Mullen M. R. (2008). Structural Equation Modelling: Guidelines for Determining Model Fit. *Electronic Journal of Business Research Methods*, 6(1), 53-60.
- Huh, J., & Shin, W. (2014). Trust in Prescription Drug Brand Websites: Website Trust Cues, Attitudes toward the Website, and Behavioral Intentions. *Journal of Health Communications*, 19, 170-191.
- Jackson, L. T., & Fransman, E. I. (2018). Flexi work, financial well-being, work–life balance and their effects on subjective experiences of productivity and job satisfaction of females in an institution of higher learning. *South African Journal of Economic and Management Sciences*, 21(1), 1-13.
- Kantor, C. (2021). Five trends that prove holistic health is the future of workplace well-being. *Employee Benefits & Wellness Excellence*, https://www.hr.com/en/magazines/benefits_wellness_essentials/december_2021_employee_benefits_wellness_excellence/five-trends-that-prove-holistic-health-is-the-futu_kxiwvsmx.html, (30.4.2023).
- King, E. K., Johnson, A. V., Cassidy, D. J., Wang, Y. C., Lower, J. K., & Kintner-Duffy, V. L. (2016). Preschool teachers' financial well-being and work time supports: Associations with children's emotional expressions and behaviors in classrooms. *Early Childhood Education Journal*, 44, 545-553.
- Kronborg C, Handberg G, Axelsen F (2009) Health care costs, work productivity and activity impairment in non-malignant chronic pain patients. *European Journal of Health Economics*, 10, 5–13
- Kumar, J., Rani, V., Rani, G., & Sarker, T. (2023). Determinants of the financial wellbeing of individuals in an emerging economy: an empirical study. *International Journal of Bank Marketing*, (baskıda), <https://doi.org/10.1108/IJBM-10-2022-0475>.
- Lai, J. T., Ye, M., & Zhang, H. (2021). Home ownership and life satisfaction of migrants in urban China. *Applied Economics Letters*, 28(4), 287-293.
- Larsen, A. K., Falkenstrøm, S., Jørgensen, M. B., & Rod, M. H. (2018). The role of managers in addressing employees with musculoskeletal pain: a mixed methods study. *International Archives of Occupational and Environmental Health*, 91, 361-372.
- Maggioni, I., Sands, S., Kachouie, R., & Tsarenko, Y. (2019). Shopping for well-being: The role of consumer decision-making styles. *Journal of Business Research*, 105, 21-32.

- Mailis-Gagnon, A., Yegneswaran, B., Nicholson, K., Lakha, S. F., Papagapiou, M., Steiman, A. J., Ng, D., Cohodarevic, T., Umana, M. & Zurowski, M. (2007). Ethnocultural and sex characteristics of patients attending a tertiary care pain clinic in Toronto, Ontario. *Pain Research and Management*, 12(2), 100-106.
- Malik, F., & Ishaq, M. I. (2023). Impact of minimalist practices on consumer happiness and financial well-being. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 73, 103333, 1-10.
- Mokhtar, N., & Rahim, H. A. (2016). Determinants of employee perception on financial well-being in Putrajaya. *Malaysian Journal of Consumer and Family Economics*, 19, 27-51.
- Munro, B. H. (2005). *Statistical Methods For Health Care Research*. Lippincott Williams & Wilkins.
- Nanda, A. P., & Banerjee, R. (2021). Consumer's subjective financial well-being: A systematic review and research agenda. *International Journal of Consumer Studies*, 45(4), 750-776.
- Netemeyer, R. G., Warmath, D., Fernandes, D., & Lynch Jr, J. G. (2018). How am I doing? Perceived financial well-being, its potential antecedents, and its relation to overall well-being. *Journal of Consumer Research*, 45(1), 68-89.
- Nghia, H. T., Olsen, S. O., & Trang, N. T. M. (2020). Shopping value, trust, and online shopping well-being: a duality approach. *Marketing Intelligence & Planning*, 38(5), 545-558.
- Nghia, H. T., Olsen, S. O., & Trang, N. T. M. (2022). A dual process on shopping well-being across shopping contexts: the role of shopping values and impulse buying. *Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics*, 34(3), 594-610.
- Nicolao, L., Irwin, J. R., & Goodman, J. K. (2009). Happiness for sale: Do experiential or material purchases lead to greater happiness? *Journal of Consumer Research*, 36(3), 188-198
- Nimmi, P.M., Zakkariya, K. A., & Philip, A. V. (2023). Enhancing employee wellbeing—an employability perspective. *Benchmarking: An International Journal*, 30(1), 102-120.
- Nykiforuk, C. I., Belon, A. P., de Leeuw, E., Harris, P., Allen-Scott, L., Atkey, K., ... & Yashadhana, A. (2023). An action-oriented public health framework to reduce financial strain and promote financial wellbeing in high-income countries. *International Journal for Equity in Health*, 22(1), 1-15.
- Paek, B., Morse, A., Kim, M., & Jung, H. (2021). Sport consumer flow and shopping well-being in online shopping. *International Journal of Sports Marketing and Sponsorship*, 22(4), 721-736.
- Parvathy, V. K., & Kumar, J. (2022). Financial capability and financial wellbeing of women in community-based organizations: mediating role of decision-making ability. *Managerial Finance*. 48(9/10), 1513-1529.
- Petcu, M. A., Sobolevski-David, M. I., Crețu, R. F., Curea, S. C., Hristea, A. M., Oancea-Negescu, M. D., & Tutui, D. (2023). Telework: A Social and Emotional Perspective of the Impact on Employees' Wellbeing in the COVID-19 Pandemic. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(3), 1811, 1-18.
- Pihl-Thingvad, S., Hansen, S. W., Winter, V., Hansen, M. S., & Willems, J. (2020). Public managers' role in creating workplace social capital (WSC) and its effect on employees' well-being and health: a protocol of a longitudinal cohort study (PUMA-WSC). *BMJ Open*, 10(10), e039027.
- Powell, R., Do, A., Gengatharen, D., Yong, J. & Gengatharen, R. (2023). The relationship between responsible financial behaviours and financial wellbeing: The case of buy-now-pay-later. *Accounting & Finance*, 2023(00), 1-21.
- Pradhan, R. K., & Hati, L. (2019). The measurement of employee well-being: development and validation of a scale. *Global Business Review*, 23(2), 385-407.
- Prakash, N., Alagarsamy, S., & Hawaldar, A. (2022). Demographic characteristics influencing financial wellbeing: a multigroup analysis. *Managerial Finance*, 48(9/10), 1334-1351.
- Reimann, M., Nuñez, S., & Castaño, R. (2015). Can Beloved Brands Reduce Pain?. *Advances in Consumer Research*, 43, 651.

- Reimann, M., Nuñez, S., & Castaño, R. (2017). Brands As Mitigators of Physical Pain: the Mediating Role of Social Connectedness. *Advances in Consumer Research*, 45, 203-205.
- Reynolds, G. S., & Bennett, J. B. (2023). The Role of Wellness Climate in Small Business Health Promotion and Employee Wellbeing. *Occupational Health Science*, 1-36.
- Sabri, M., Wijekoon, R., & Rahim, H. (2020). The influence of money attitude, financial practices, self-efficacy and emotion coping on employees' financial well-being. *Management Science Letters*, 10(4), 889-900.
- Schreiber J. B., Nora A., Stage F. K., Barlow E. A. & King J. (2006). Reporting structural equation modeling and confirmatory factor analysis results: A review. *The Journal of Educational Research*, 99(6), 323-38.
- Schumacker R. E. & Lomax R. G. (2010). *A Beginner's Guide to Structural Equation Modeling*. Taylor & Francis.
- Shafiee, M. M., & Es-Haghi, S. M. S. (2017). Mall image, shopping well-being and mall loyalty. *International Journal of Retail & Distribution Management*, 45(10), 1114-1134.
- She, L., Rasiah, R., Waheed, H., & Pahlevan Sharif, S. (2021). Excessive use of social networking sites and financial well-being among young adults: the mediating role of online compulsive buying. *Young Consumers*, 22(2), 272-289.
- Shusha, A. (2016). The mediating role of rational buying in the relationship between financial literacy and financial well-being. *Research Journal of Finance and Accounting*, 7(3), 133-142.
- Silvera, D.H., Lavack, A.M. & Kropp, F. (2008). Impulse buying: the role of affect, social influence, and subjective wellbeing. *Journal of Consumer Marketing*, 25(1), 23-33.
- Sivanathan, N., & Zhong, C. B. (2011). Hurting the body... and the soul: Physical pain can mitigate moral pain. *Advances in Consumer Research*, 39, 84.
- Slemp, G. R., & Vella-Brodrick, D. A. (2014). Optimising employee mental health: The relationship between intrinsic need satisfaction, job crafting, and employee well-being. *Journal of Happiness Studies*, 15, 957-977.
- Sorgente, A., & Lanz, M. (2019). The multidimensional subjective financial well-being scale for emerging adults: Development and validation studies. *International Journal of Behavioral Development*, 43(5), 466-478.
- Størseth, F. (2004). Maintaining work motivation during organisational change. *International Journal of Human Resources Development and Management*, 4(3), 267-287.
- Størseth, F. (2006). Changes at work and employee reactions: Organizational elements, job insecurity, and short-term stress as predictors for employee health and safety. *Scandinavian Journal of Psychology*, 47(6), 541-550.
- Subramony, M., Golubovskaya, M., Keating, B., Solnet, D., Field, J., & Witheriff, M. (2022). The influence of pandemic-related workplace safety practices on frontline service employee wellbeing outcomes. *Journal of Business Research*, 149, 363-374.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş, Temel İlkeler ve LISREL Uygulamaları*. Ekinoks Yayınları.
- Tanoto, S., & Evelyn, E. (2019). Financial knowledge, financial wellbeing, and online shopping addiction among young Indonesians. *Jurnal Manajemen dan Kewirausahaan*, 21(1), 32-40.
- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (2023a). <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Istatistikler/Enflasyon+Verileri/Tuketici+Fiyatlari>.
- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (2023b). <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/8bbac42a-c854-4c58-8b0c-e7e55c35ec2d/KFE.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-8bbac42a-c854-4c58-8b0c-e7e55c35ec2d-n>.

- Terkawi, A. S., Tsang, S., Abolkhair, A., Alsharif, M., Alswiti, M., Alsadoun, A., AlZoraigi, U.S., Aldhahri, S.F., Al-Zahrani, T. & Altirkawi, K. A. (2017). Development and validation of Arabic version of the short-form McGill pain questionnaire. *Saudi Journal of Anaesthesia*, 11, S2-10.
- Üngüren, E., Tekin, Ö. A., Avsallı, H., & Kaçmaz, Y. Y. (2021). The moderator role of financial well-being on the effect of job insecurity and the COVID-19 anxiety on burnout: A research on hotel-sector employees in crisis. *Sustainability*, 13(16), 9031, 1-20.
- Van Boven, L., & Gilovich, T. (2003). To do or to have? That is the question. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(6), 1193–1202.
- Velez, J. C., Friedman, L. E., Barbosa, C., Castillo, J., Juvinao-Quintero, D. L., Williams, M. A., & Gelaye, B. (2022). Evaluating the performance of the Pain Interference Index and the Short Form McGill Pain Questionnaire among Chilean injured working adults. *PloS One*, 17(5), e0268672.
- Vieira, K. M., Matheis, T. K., Bressan, A. A., Potrich, A. C. G., Klein, L. L., & Rosenblum, T. O. A. (2023). Construction and validation of a perceived financial well-being scale (PFWBS). *International Journal of Bank Marketing*, 41(1), 179-209.
- Waltz C. F., Strickland O. L. & Lenz, E. R. (2010). *Measurement in Nursing and Health Research*. Springer.
- Wang J. & Wang X. (2012). *Structural Equation Modeling: Applications Using Mplus: methods and applications*. John Wiley & Sons.
- Wang, L. M., Lu, L., Wu, W. L., & Luo, Z. W. (2022). Workplace ostracism and employee wellbeing: A conservation of resource perspective. *Frontiers in Public Health*, 10, 1075682.
- Wang, Y., Ge, J., Zhang, H., Wang, H., & Xie, X. (2020). Altruistic behaviors relieve physical pain. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 117(2), 950-958.
- Xiao, J. J., & Porto, N. (2022). Financial capability and wellbeing of vulnerable consumers. *Journal of Consumer Affairs*, 56(2), 1004-1018.
- Yi, C., Ren, J., Huang, Y., & Wu, S. (2022). Multiple home ownership during market transition in China: longitudinal analysis of institutional factors. *Housing Studies*, 37(9), 1711-1733.
- Yin, B. & Wu, S-Q. (2023). Enhancing organizational communication via intelligent voice assistant for knowledge workers: The role of perceived support, psychological capita, and employee wellbeing. *Frontiers in Communication*, 7, 1084703, 01-11.
- Yong, R. J., Mullins, P. M., & Bhattacharyya, N. (2022). Prevalence of chronic pain among adults in the United States. *Pain*, 163(2), e328-e332.
- Yüksel, A., & Yılık, P.(2022). Çalışan refahı ölçeği: Türk kültürüne uyarlama çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(3), 1959-1975.
- Zellermayer, O. (1996). *The Pain of Paying*. [Unpublished PhD Thesis]. Department of Social and Decision Sciences, Behavioral Decision Making and Marketing, Pittsburgh, Carnegie Mellon University.
- Zheng, X., Zhu, W., Zhao, H., & Zhang, C. (2015). Employee well-being in organizations: Theoretical model, scale development, and cross-cultural validation. *Journal of Organizational Behavior*, 36(5), 621-644.